

Stručni rad

Značaj projekta „Rastem s knjigom“

Jasna Colnerič

Osnovna škola Ferda Vesela Šentvid pri Stični, Slovenija

Sažetak

Projekt Rastem s knjigom je stoga ključna inicijativa za razvoj čitateljske kulture i poboljšanje čitateljskih navika među mladima. Poticanjem čitanja ne samo kao obrazovne aktivnosti, već i kao načina za osobni rast i socijalno povezivanje, projekt doprinosi oblikovanju odgovornijih i svjesnijih pojedinaca u društvu. Aktivnostima na satu sa sedmašima nadogradili smo teoriju u praksi i tako slijedili cilj korištenja književnog znanja u praktične svrhe. Na satovima u školi više pričamo o čitanju za užitkom i tražimo motivacije za čitanje za koje prije nismo znali.

Ključne riječi: projekt Rastem s knjigom, podizanje čitalačke pismenosti, poticanje čitanja

1. Uvod

Čitanje knjiga je aktivnost koja nas vodi na putovanje kroz različite svjetove, vrijeme i kulture. Čitanje potiče maštu, razvija kritičko mišljenje i omogućuje nam da doživimo raznovrsna ljudska iskustva. Kroz knjige možemo istraživati dubine ljudskih emocija, suočiti se s izazovima, razumjeti povijest i kulturu te razvijati empatiju prema drugim ljudima. U današnjem ubrzanom svijetu, čitanje često pada u drugi plan, no njegova važnost ne može se podcijeniti. Knjige su izvor znanja i inspiracije, a čitanje iz užitka doprinosi osobnom razvoju i mentalnom blagostanju. Bez obzira na to čitamo li beletristiku, stručnu literaturu ili poeziju, svaka knjiga nudi jedinstvenu priliku za učenje i refleksiju. Branje u školi igra ključnu ulogu u razvoju učenika jer je osnovno sredstvo za učenje i razumijevanje različitih predmeta. Uključivanjem čitanja u nastavni proces, učenici stječu kritičko mišljenje, analitičke vještine i sposobnost izražavanja. Čitanje knjiga, članaka i drugih izvora informacija potiče znatiželju i motivaciju, što doprinosi aktivnijem i samostalnom učenju.

2. Projekt Rastem s knjigom

»Rastem s knjigom« je nacionalni projekt poticanja čitalačke kulture u Sloveniji. Njime pokušavamo motivirati osnovnoškolce i srednjoškolce za čitanje književnosti za mlade slovenskih autora te ih potaknuti na posjećivanje općih knjižnica [3].

Projekt je Ministarstvo kulture počelo provoditi u školskoj godini 2006./2007., isprva samo za osnovne škole. Javna agencija za knjigu Republike Slovenije počela ga je voditi prilikom svog osnutka 2009. godine. Provodimo ga u suradnji s općim knjižnicama, slovenskim osnovnim i srednjim školama, osnovnim školama s prilagođenim programom, ustanovama za odgoj i obrazovanje djece i mladih s posebnim potrebama te osnovnim i srednjim školama u inozemstvu (Austrija, Mađarska, Italija). Suradujemo i s učiteljima koji predaju slovenski jezik u tzv. subotnjim školama (Amerika, Australija), u dopunskoj nastavi slovenskog jezika u inozemstvu (Belgija, BiH, Srbija, Hrvatska, Francuska itd.) te u Europskim školama (Bruxelles, Luksemburg, Frankfurt itd.) [3].

Ciljevi nacionalnog projekta »Rastem s knjigom« su:

- poticati dostupnost kvalitetne i izvorne slovenske književnosti za mlade,

- promovirati vrhunske domaće autore književnosti za mlade,
- poticati čitalačku motivaciju učenika i njihov posjet općim knjižnicama,
- motivirati izdavače za veće uključivanje suvremenih slovenskih pisaca u izdavačke programe za mlade i povećanje udjela izvorne slovenske književnosti za mlade.

Kako se provodi projekt: Projekt »Rastem s knjigom« pripremamo u suradnji s Ministarstvom kulture, Ministarstvom za odgoj i obrazovanje, Pionirskom – centrom za književnost za mlade i knjižničarstvo pri Gradskoj knjižnici Ljubljana (MKL), Zavodom RS za školstvo, Udrugom općih knjižnica, Sekcijom školskih knjižnica pri ZBDS-u i Društvom slovenskih pisaca [3].

Prve pripreme za projekt, koji je vezan za školsku godinu, započinju u proljetnim mjesecima s javnim natječajem, u okviru kojeg nadležna stručna komisija JAK-a među prijavljenim slovenskim djelima za mlade odabire dva – jedno za učenike sedmog razreda osnovne škole i jedno za učenike prvih razreda srednjih škola. Početak projekta je u jesenskim mjesecima, kada odabrane knjige budu dostavljene svim općim knjižnicama u Sloveniji [3].

Svake godine biraju se dva nova djela. Projektni tim RSK, koji uključuje predstavnike uključenih institucija, priprema točne informacije o provedbi projekta za škole i knjižničare, a u suradnji s izdavačem i autorima također i promotivne materijale te filmove za predstavljanje oba djela [3].

Svi učenici sedmog razreda osnovnih škola i učenici prvih razreda srednjih škola dobiju svoj primjerak odabrane knjige prilikom posebno organiziranog posjeta najbližoj općoj knjižnici, što je uključeno u godišnji plan rada slovenskih osnovnih i srednjih škola. Posjet knjižnici osim primanja knjige uključuje i upoznavanje s knjižničnim informacijskim znanjem, upoznavanje s najnovijom književnošću za mlade te predstavljanje autora i knjige. Tijekom školske godine održavaju se i susreti učenika i autora odabranih knjiga u brojnim slovenskim školama, a ponegdje i u inozemstvu [3].

Čitanje je temeljni aspekt ljudskog učenja i rasta, služeći kao ključni alat za akademski i osobni razvoj. Kao što Farr kaže, "čitanje je srce obrazovanja," naglašavajući njegovu središnju ulogu u unapređivanju znanja i širenju pogleda na svijet. Čitanje ne samo da omogućuje pojedincima da steknu informacije iz različitih područja, već i potiče kritičko razmišljanje, empatiju i dublje razumijevanje različitih perspektiva [1].

Brojna istraživanja istaknula su važnost čitanja iz užitka, koje se pokazalo da pozitivno utječe na postizanje pismenosti i niz drugih rezultata. Čitanje omogućuje pojedincima da uče o drugim ljudima, povijesti, društvenim znanostima i različitim akademskim disciplinama, opremajući ih znanjem i vještinama potrebnim da budu aktivni i informirani građani. Kao što navodi Ministarstvo za kulturu, medije i sport, "ljudi ne mogu biti aktivni ili informirani građani ako ne znaju čitati," naglašavajući čitanje kao preduvjet za smisljeno sudjelovanje u društvenom, kulturnom i građanskom životu [1].

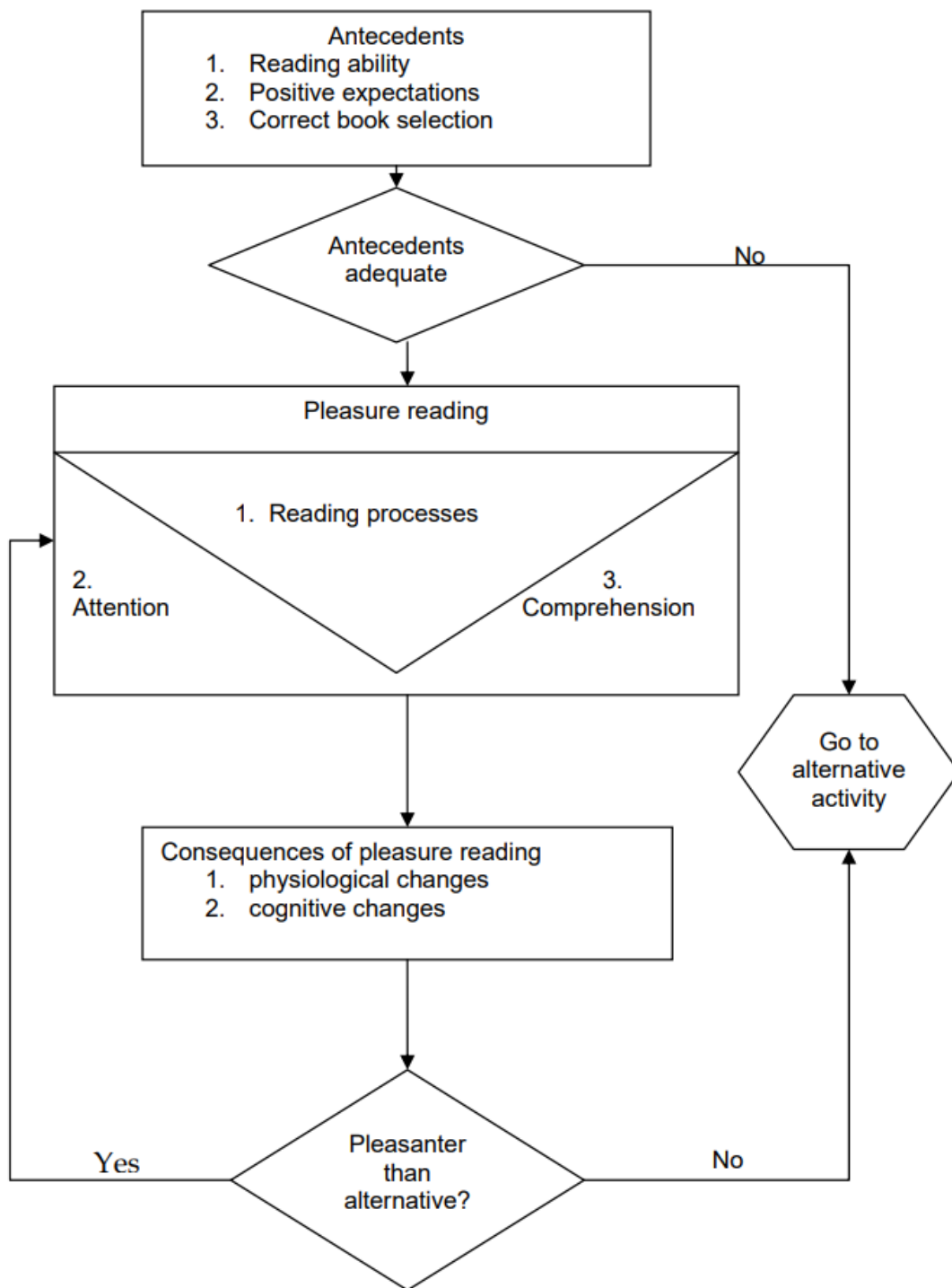
Važnost čitanja proteže se izvan akademskih postignuća, jer također doprinosi osobnom razvoju. Angažiranjem s raznovrsnim književnim djelima, čitatelji mogu proširiti svoju empatiju, proširiti razumijevanje ljudskog iskustva i razviti bogatiji unutarnji svijet. Čitanje iz užitka, kako je istaknuto u pregledima istraživanja, važan je put prema osobnom rastu, omogućujući pojedincima da uče o sebi i svijetu oko sebe [1].

2.1. Čitanje iz užitka

U svom radu o čitanju iz užitka, Nell je izradio sljedeći dijagram tijekom (vidi Slika 1), koji ilustrira gore navedene točke. On se temelji na osnovnoj pretpostavci da, ukoliko pojedinci ne doživljavaju čitanje kao ugodnu aktivnost, prestat će čitati i izabrati druge, ugodnije alternative. Dijagram prikazuje motivacijske sile koje određuju hoće li pojedinac čitati iz užitka, pronaći u tome zadovoljstvo i nastaviti čitati [4].

Prvi dio dijagrama iznosi prethodne čimbenike čitanja iz užitka, poput čitateljskih sposobnosti i odabira knjiga. Drugi dio odnosi se na sam proces čitanja, koji uključuje aspekte razumijevanja. Konačno, treći dio sadrži posljedice čitanja iz

užitka, kao što su kognitivni ishodi. Nadalje, dijagram pokazuje da postoje "usporednici pojačanja" koji uspoređuju nastavak čitanja iz užitka s drugim dostupnim alternativama [4].

Slika1: Motivacijski dijagram tijekom o prethodnim čimbenicima i posljedicama čitanja iz užitka

Iako ovaj model naglašava pojedinačne komponente koje vode prema čitanju iz užitka, noviji modeli prepoznaju potrebu za razmatranjem uloge socijalne interakcije i, u manjoj mjeri, uloge neposrednog društvenog konteksta. Međutim, malo radova na području motivacije za čitanje i angažmana razmatra motivacijska pitanja iz sve tri relevantne dimenzije: individualne (kognitivne), društveno-interakcijske i kulturno-povijesne razine. Sljedeći dio će opisati neke od socijalnih čimbenika koji utječu na razinu uživanja u čitanju [4].

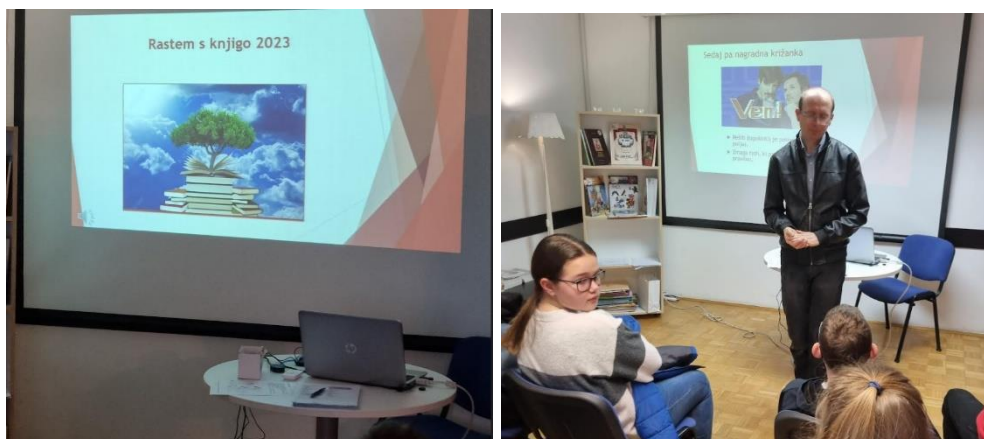
2.2. Izvedba projekta u praksi

Zadnje dvije školske godine smo s sedmašicima posjetili knjižnicu Ivančna Gorica, gdje su za nas pripremili prezentaciju projekta, a učenici su se upoznavali s portalima Cobiss i Biblos. Knjižnične sate su im uljepšali knjižničari Knjižnice Ivančna Gorica, koji svake godine brinu o tome da učenici dobiju knjige na dar u okviru projekta. Učenici s dodatnom motivacijom zatim pročitaju te knjige kao domaće školsko čitanje i pobliže se upoznaju s njima na nastavi.

Domaće čitanje je ključno za razvoj čitateljskih navika, kritičkog mišljenja i osobnog napretka. U usporedbi s čitanjem u školi, koje je često usmjereno na ispunjavanje obrazovnih ciljeva i zadataka, domaće čitanje omogućava slobodan odabir literature i osobno iskustvo, što dodatno povećava užitak u čitanju.

Slika 2: Posjeta Knjižnice Ivančna Gorica u školskog godini 2023./2024.

Slika 3: Posjeta u knjižnici Ivančna Gorica u školskoj godini 2022./2023.

Učenici imaju različite poglede na domaće čitanje, a njihovi stavovi često ovise o osobnim iskustvima, interesima i motivaciji. Učenici gledaju na domaće čitanje kao:

1. **Izvor užitka:** Mnogi učenici gledaju na domaće čitanje kao na priliku za opuštanje i bijeg od svakodnevnih obveza. Čitanje im omogućava da se urone u fantastične svjetove, dožive uzbudljive avanture ili se povežu s likovima u pričama.
2. **Poboljšanje vještina:** Učenici koji su svjesni važnosti čitanja često ga vide kao način za poboljšanje svojih jezičnih vještina. Čitanje im pomaže u razvoju vokabulara, gramatičkih znanja i općeg razumijevanja jezika, što im može pomoći i u školskim zadacima.
3. **Kritičko razmišljanje:** Neki učenici prepoznaju domaće čitanje kao alat za razvoj kritičkog mišljenja. Kroz analizu likova, radnje i tema, učenici uče postavljati pitanja i kritički razmišljati o sadržaju, što im pomaže u oblikovanju vlastitih stavova.
4. **Obogaćivanje znanja:** Domaće čitanje omogućava učenicima da istražuju različite teme i područja interesa, čime obogaćuju svoje znanje o svijetu. Mnogi učenici uživaju u čitanju knjiga koje su vezane uz njihove hobije ili znanstvena područja koja ih zanimaju.
5. **Ponekad dosadno:** Nažalost, neki učenici domaće čitanje doživljavaju kao obvezu ili dosadan zadatak, posebno ako im se ne sviđa odabrana literatura. Ako se čitanje ne uskladi s njihovim interesima, mogu ga smatrati napornim ili manje zanimljivim.

6. **Socializacija:** Domaće čitanje može također poslužiti kao tema za razgovor među vršnjacima. Učenici koji čitaju iste knjige često razmjenjuju mišljenja, preporuke i kritike, što dodatno potiče njihovu ljubav prema čitanju.
7. **Oснаživanje mašte:** Mnogi učenici smatraju da čitanje razvija njihovu maštu i kreativnost. Priče ih potiču da razmišljaju izvan okvira i stvaraju vlastite priče, što može biti posebno privlačno mladim čitateljima.

3. Zaključak

Projekti za čitanje igraju ključnu ulogu u poticanju čitateljske kulture i razvoju čitateljskih navika među učenicima. Ovi projekti nisu samo način za ispunjavanje obrazovnih ciljeva, već i prilika za osobni rast i povezivanje s drugima. Projekti za čitanje aktivno potiču čitateljsku kulturu u školama i zajednicama. Povećanjem interesa za knjige i literaturu, učenici razvijaju pozitivno shvaćanje čitanja kao dragocjene aktivnosti. Sustavnim pristupom čitanju, projekti pomažu u oblikovanju navika redovitog čitanja. Učenici se navikavaju čitati i istraživati različite vrste literature, što im omogućava da postanu samopouzdaniji čitatelji. Projekti za čitanje često potiču suradnju među učenicima, što doprinosi oblikovanju socijalnih veza i komunikacijskih vještina. Grupne aktivnosti, poput čitateljskih radionica, rasprava i književnih klubova, stvaraju prilike za razmjenu mišljenja i iskustava. Projekti često uključuju širok spektar literature, što omogućava učenicima da se susretnu s različitim autorima, žanrovima i temama. Ova raznolikost pomaže učenicima da prošire horizonte i otkriju vlastite interese. Čitanje nije samo pasivna aktivnost; projektno čitanje uključuje analizu, kritičko ocjenjivanje i raspravu o pročitanoj literaturi. Učenici uče oblikovati mišljenja i postavljati pitanja, što potiče njihov intelektualni razvoj. Projekti kao je Rastem s knjigom često uključuju istraživanje tema povezanih s pročitanošću, što učenicima omogućuje da uče o povijesti, kulturi, znanosti i drugim područjima. To obogaćuje njihovo znanje i razumijevanje svijeta.

4. Popis literature

[1] Christina Clark, Kate Rumbold. (2006). Reading for Pleasure: A Research Overview. URL: <https://eric.ed.gov/?id=ED496343> (30.9.2024.)

[2] Guthrie, J. T. & Wigfield, A. (2000). Engagement and motivation in reading. In M.L. Kamil, P.B. Mosenthal, P. D. Pearson, and R. Barr (Eds.), Handbook of Reading Research (3rd Ed.). New York: Longman.

[3] JAKRS. URL: <https://www.jakrs.si/bralna-kultura/rastem-s-knjigo/> (30.9.2024.)

[4] Nell, V. (1988). The psychology of reading for pleasure: Needs and gratifications. Reading Research Quarterly, 23, 6-50.